

Издаје сваке
недеље.

ПРЕТНАТА СЕ ШАЉЕ
НАПРЕД УРЕДНИШТВУ.
УРЕДНИШТВО ЈЕ У БО-
ГОСЛОВЈИ.

СИОН

ЗА СВЕ СРПСКЕ КРА-
ЈЕВЕ СТАЈЕ НА ГОД.
60 ГР. ИЛИ 6 ФОР. НА
ПО ГОД. 30 ГР. ИЛИ
3 ФОР. НА ТРИ МЕС.
15 ГР. ИЛИ 1 ФОР. И
50 НОВ.

НЕПЛАЋЕНА ПИСМА ОД
НЕРЕДОВНИХ ДОПИС-
НИКА НЕ ПРИМАЈУ СЕ.

ЛИСТ ЗА СВЕШТЕНИКЕ, ВАСПИТАТЕЉЕ И РОДИТЕЉЕ.

Издаје и уређује проф. богосл. архим. Нестор.

Материјализам и његови заступници.

(ПРОДУЖЕЊЕ).

Јестаствене науке занимају се спољним светом или природом. Природом у том смислу зове се све оно, што је ван духа, што је *сиољно*. Потоме ту је дух или мишљење као нека средсреда, из које се разматра све што постоји; све што није у тој средсреди него около ње зове се *сиољним*. Радња ума, која је управљена на те спољне предмете зове се *представом*. По томе све природне науке занимају се *представом*, па била та представа реалних ствари или предпостављених, као етера, атома и т. д. Материјализам јесте система представа, која своди све наше знање на ту циглу радњу и пориче све, што она необухвата. И доиста, ако ја ма што *представљам* себи јасно, то морам имати неко знање о том предмету; уобразите систему таког знања, које се *представља* и ви ће те добити материјализам.

Представа у том смислу, у ком ми овде узимамо ту реч, лако се разликује од свију других процеса умних, од сваке друге умне радње, по овим двома одређеним формама: *простором* и *временом*. Представа се јавља у тим формама и притом у обема заједно. Представити себи нешто, значи мислено

видети то нешто у простору и времену. Сав спољни свет или природу, ми не мислимо другчије, него у простору и времену. У тим формама ми представљамо све, што сматрамо за спољно; тако на пример, ми незнамо како се земља окреће око своје осовине, но ми лако можемо то представити, почем тај појав има простор и време. Најснажније чуло за примање спољних ствари јесте внђење, па за то материјалисте често називљу престава *назорима* (Anschauung).

Да *представљање* није јединствена радња ума, није јединствена форма мишљења, о томе ћемо се лако уверити, чим сазнамо значај његових облика *простора* и *времена*. Ми можемо представити себи да непостоје ове или оне ствари, можемо представити да непостоји ни једна ствар; али *неможемо никако представити да непостоји простор и време*. Шта то значи? Значи то, да без простора и времена, ми неможемо ништа представити, да је без њих представа немогућа.

За сад ми нећемо да испитујемо шта је то представа, него ћемо само да је разликујемо од осталих радња ума. А за то нам је доста да знамо то, да престава неможе бити без простора и времена; чим почнемо да представљамо, ми одмах неопходно представљамо простор и време, па после, тако рећи, на том готовом платну ми маламо какве хоћемо слике. Но шта је то *простор* и *време*? Тако питање јавља се увек, кад се год обрати пажња на ту радњу, што се зове представа; кад се год почне мислити о њој. Ко не мисли, него само представља, тај никад неће сусрести тако питање. И доиста, предпоставимо да се чија умна радња ограничава само представом, па да такав човек предложи себи, на пример питање: шта је то Кит? То питање захтева *представу* Кита, то јест, одговор мора садржати опис форме, строја, кретања и т. д., те животиње, да би је онај што пита могао представити. Простор и време ту служе као готово платно, на коме треба само малати. Но одговор би био немогућан чим би се одузело то платно и неби се имало на чему ма-

УНИВЕРЗИТЕТСКА
ВИБЛИОТЕКА

лати. Кад питају шта је то простор и време, онда ја немогу на то да одговорим ако имам само једне представе, јер немам на чему да измалам простор и време, па да га они што питају могу представити.

Ако је тако, овда ми тиме можемо најбоље одоверити јели верна наша одредба материјализма. Ако се материјализам састоји из једних представа, онда у њему не може бити одговора на то питање. И доиста, као једну најзначајнију црту материјализма можемо навести то, што он незна шта је то простор и време, шта више, незна ни може ли бити таког питања, можели се о њему мислити и следствено може ли се на њ одговарати. Материјалисте знају о простору и времену само из језика. Језик, као жива људска реч, ствара се унутрашњом силом народног смисла; у њему раде дубока философска начела. Па зато у њему постоје и такве абстракције, као *простор* и *време*. По духу језика уместно је питање шта је то време и простор. Но материјалисте, кад наиђу на то питање, они се заустављају пред њим, као пред неким скупом речи, у коме нема никаква смисла.

Природничари сваке врсте непрестано сусретају се са тим тајанственим предметима, *простором* и *временом*, непрестано гледе на то чисто платно, на ком се старају да насликају овај или онај део природе; али никад нису ни најмање покушавали да објасне шта је то. Њутно у своје знаменитом делу: „Principia mathematica philosophiae naturalis“ вели: „неодређујем шта је то простор и време, почем је то свакоме познато.“ Свакоме је познато, то значи само да сваки може да представи; али ту није питање о представљању, него о мишљењу.

Ко упражњава само ту једну радњу ума-представљање, тај неможе да објасни ни простор ни време. Ето зашто материјалисте, код којих ради само та једна способност — представљање, немогу да објасне то питање, па за то га увек избегавају. Само на једном месту, и то са свим случајно, ми

налазимо следећу фразу у Бихнера: „на материју немогу се применити појмови о простору и времену, који су изван накаламљени нашем коначном духу“ (стр. 17).

Та је фраза веома несрећна за Бихнера; она ће, раније или доцније, поништити сав онај значај, који му толики свет даје и незнајући управо за што. Мисао, коју Бихнер хоће тиме да каже, сасвим је проста, а на име, да нам је тешко представити, да је материја безгранична у простору и времену и да се безгранично делити може. Ту је безкрајност тешко представити, но на ком основу Бихнер узима, да та тешкоћа зависи од *наших појмова* о простору и времену! У самој ствари, ако се и шта може представити безкрајним, то се најлакше може представити простор и време.

Какви су то *наши појмови* о простору? Јесу ли то и његови појмови, или он има неке друге?

Шта значи то *изван-накаламљени*? Зар има и неких готових, урођених?

Најзад, шта значи *наш коначни дух*? Дакле има духова и бесконачних? И сигурно бесконачни дух има другчије појмове, који нису са стране накалемљени?

Но куда ми одосмо од чистог материјализма, од тачних резултата природних наука? На жалост сва књига Бихнера састоји се из таквих високопарних фраза, да не кажем што више. Да човек може говорити извесним језиком, треба да разуме тај језик; да може цитирати извесна места писаца, треба да разуме те писце. Бихнер је тео да даде својој књизи философску одећу, па прикупља изразе разних философа, мислећи да је у њима онај смисао, који њему треба; с тога књига његова бљешти неком фаличном светлошћу, која може преварити само невеште.

Ми смо казали да материјалисте немогу саставити себи појма о простору и времену, почем они могу појмити само оно што има простор и време. Међу тим може се мислити и без тих облика, и у таким случајима мислити је много лакше.

Ми имамо целу врсту појава при том веома пространу, који постоје само у времену, а не у простору, следствено који се немогу потпуно представити. Ту разумемо све духовне појаве или стања свести. Кад говоримо о њима, ми сасвим јасно знамо о чему говоримо; и почем су то наша сопствена стања, то их много боље знамо него стања других предмета ван нас. Но ми их никако не можемо да представимо у простору. Али при свем том, мишљење представљајуће, као почетно, постаје најобичније и ми често анализирамо и саме духовне појаве у виду слика, у њиховом физичком изразу, као цртама лица, и мишићних покрета. Почем се мишљење почиње представама, то и језик, као прво оруђе мисли, добија описни карактер; он је пун слика, па и саме одлучне речи имају значај представа. *Савршенство* постаје од *врха*, *појам* од *појимања*. Ми често кажемо *ток* мисли, *потрес* душе и т. д. Тешко је избећи те изразе, па за то и философске књиге, које садрже мисли о стварима, а не о представама, пишу се језиком описним. У томе и јесте једна и то онајвећа тешкоћа за разумевање таквих књига. Напротив, књиге, које се тичу математичких физичких наука, тешко је разумети услед тога, што у њима осим представа ништа друго и нема. Ми лакше разумемо историју или роман, што су ту смешане представе са појмовима који се не представљају.

После тога јасно је, зашто они научењаци, који су престано завати представама и сву своју пажњу обратили на спољне предмете, морају поглавито развијати моћ представљања, а способност мишљења без слика остављати неразвијеном. Њима се чини нејасно и замршено све оно, што се не може да представи, па најзад они почну порицати све то што се не може да представи, то јест, што се не може да стави у рам простора и времена. А то бива опет отуда, што слабо ко обраћа пажњу на то, да ли је потпуно развио своју способност мишљења; слабо ко и помишља да треба учити се мислити. Људи су више склони да уче друге него да се уче

сами. Идући тим путем мора се и најпосле доћи до тога, да се каже: ја то не разумем, следствено то је будалаштина; ја то немогу да представим, следствено то и не постоји.

Почем материјализам пориче сву сферу мишљења осим представа, то неопходно он мора да пориче *множинну* појава. Убеђење материјалиста састоји се поглавито у томе, што они поричу и једно и друго и треће. А Лајбниц каже: „ни једна философска система не греша толико у томе, што тврди, колико у томе што пориче.“ И допста, материјализам је једна од најпогрешљивијих система. (НАСТАВИТЕ СЕ).

Историјски развитак српске цркве

(НАСТАВАК).

Овај рат Аустрије с турском, бацио је Србе у велику беду, јер се Турци после мира почеше крвнички светити за учешће српских „фрајкораца“ у рату против царевине. Патње српског народа и цркве увећаше се сто на сто. Земља је, као што смо једном приликом већ приметили, била и онако слабо насељена. Вароши су изгледале као потурчене насеобине. Народни се живот усредсредно био у седима, растрканим по шумама и гудурама, а *црквава готово није ни било*. Многе нурије, немајући својих свештеника, нити какве богомоље, припадну манастирима, где су свештеници редом служили литургију, а само су се сви скупљали о великим празницима. Једном речју, свуда је било такво стање, да се више сносити није могло. С једне стране зулумћари Турци — јаничари, а с друге владике — фанаријоти, пили су народу српском, што-но веле крв на памук, и ударади троструке намете и терете на потлачену и осиротелу рају.

Но патње и жртве српског народа, што их поднесе за време ратовања Аустрије с Турском, нису сасвим пропале. „Кочина крајина“ пробудила је духове и спремила вође за нову борбу против Турака. Народ је истина био убијен, јер

путници причају, да су Срби у оно време били веома запуштени, као и сви поданици турске царевине. Али они, што се после рата вратеше у домовину, спремише нову борбу и нов живот у Србији. Колико је политика Аустрије била штетна по српски народ, опет су последице њене биле много значајније за догађаје, што се на скоро збише у Србији. Из зла, поникло је добро, но само с големом муком и самопрегоревањем.

Српска црква можда нигда дотле није играла значајнију улогу у народној ствари, као тада, кад је наступило било време општег устанка на Турке. Нарочито манастири, ови вајкадашњи споменици велике Србије, били су, може се рећи главни чиниоци и руковође народног покрета. Турци су се њих понајвише бојали — а имали су и зашто, јер је у њима све рађено, што се год тицало народности и слободе. Вера истина није толико заштићена била, а управ на њу се мало и освртаху људи, којима је главна цељ била, да народ српски до слободе дође. Али опет народ је средством ње и помоћу њених служиоца учинио више, него што је се могло очекивати. Ову заслугу српске цркве, не могу одрећи ни највеће присталице философског правца у светској историји. *Вера је српском народу одржала народност; а црква, укупно с обојима, извојевала је и створила данашњу слободу.* На њој, као на основи, — на јаком темељу, утврђено је и све, што је народ српски крвљу својом задобио и очувао.

Ако се коме чини да је претерано ово, што сада рекосмо, нег се само опомене архимандрита Стевана, Хаџи-Бере и Хаџи-Рувима, проте буковичког Атанасија, проте Ненадовића, поца Луке Лазаревића и још многих других славних људи из тога доба, па му онда не треба већих и јачих доказа о томе. Јест, духовенство српско, као представник цркве, не само да је било један од главних чињеница при ослобођењу и јака морална потпора пробуженој свести народној, него су шта више, многи од њих с крстом и мачем у руци бранили сло-

боду српску, и одметали се у гору, да освете косово, про-
паст српске славе и политички пад српске царевине. Једном
речју, манастири, цркве и богомоље српске, то су биле по-
литичке школе срп. народа за време устанка, гди се он учио
отпору и крепио дух свој надом на бољу и славнију будућ-
ност. При тихим и смерним молитвама, развијала се поред
духовне и телесна снага српства, а у беседама — политичка
свест народна. —

Као што је некада била стара Србија, у којој усред-
сређен беше државни живот српски, тако је у време устанка
на дахије, био *београдски пашалук*. Некако и по положају
географском и по унутрашњем животу и управи, он се раз-
ликовао готово од свију земаља српских, што бејаху под
Турцима. Од свију области Турских, београдски пашалук,
уживаше повластице неке мале самоуправе, налику на *општин-
ску самоуправу*. Народни живот у Србији, очувао је у себи
више старинског живљења, дедовских обичаја и предања, него
ли у осталим српским крајевима. Среску, општинску и сеоску
управу, узели су били у своје руке кнезови, које је сам на-
род бирао. У свакој великој *општини*, био је *обр-кнез*, у сва-
ком селу — неколико кметова и сеоски кнез. Сеоског је кнеза
бирало и раскнежавало село, кад је хтело. Обер-кнезове је
потврђивао сам султан бератом, и обер-кнештво је прелазило
од колеца на колено. Не само у оним приликама кад је кнез
умирао од своје смрти, већ и кад би га убили Турци или
забадава, или због неке кривице, његов син или брат, доби-
јао је његово место.¹⁾

При оваквом стању ствари, може се мислити, да је и
српска црква у овим крајевима стајала сасвим другчије од
осталих српских цркава, т. ј. уживала је много већу слободу
од оних, које нису имале овако уређену грађанску и општин-
ску управу. Ово се тврди још и тиме, што ни у једној об-
ласти српској, које су биле под Турцима, није сачувано

¹⁾ „Србија и Русија,“ Н. Попова. св. I. стр. 11.

толико манастира и богомоља, колико у садашњој кнежевини Србији.

Тек у време рата Аустрије с Турском, кад су многи знатнији кнезови и духовници почели прелазити у Аустрију и кад су дахије злочинствима својим подигли против себе и самога султана турског, унутрашњи живот српског народа, почиње узимати сасвим други облик. Зулуми се почеше множити, а народ подстрекаван Аустријом, коменао се и одметао у хајдуке, да се брани од насиља зулумћарских. У томе се сврши рат Аустрије с Турском, који изазове после устанак у Србији, те се тако отпочне крвава борба Срба, најпре с дахијама, а после и са самом султановом војском. —

Овако су у главноме стојале ствари у Србији, после пропасти српске патријаршије. Пећ (Ипек), некадашња престолница српског патријара, није више имала оног значења, као у времену, док су патријарси у њој седели. Сад на место њено долази *Београд*, који је још у време *Високог Стевана*, *већ главно место у Србији*. Но осем Београда, у коме је живео митрополит, било је још једно важно место — *Ваљево*, које је такође имало свог архијереја. Тако дакле у Србији биле су у то време две јепархије; *београдска* и *ваљевска* (или *ваљевско-ужичка*), али у ову последњу улазиле су још и *шабачка* и *ужичка*, које су после ослобођења одвојене, као засебне епархије¹⁾ *Тимочка* је основана тек онда кад је Србија

¹⁾ Епархија ваљевска на сву прилику основана је или пред пропашћу срп. царства или одма за њом. Епарх. Ужичка присаједињена је била к њој тек на свршетку XVII. или у почетк XVIII. века; дотле се она звала рудничка (Записки географ. Обш. XIII. стр. 152. и 153; Упореди и „Даницу“ 1826. г. стр. 25. и Путешествоје по Србији Вућа, стр. 340). С тога су се и оне звале час ваљевске, час Ужичке док нису оне сасвим одвојене. (Гласник II. стр. 205. VI, 85. Rad akad. jugos. I. 183. и 184. и Раић књ. XI. гл. XIV. §. 15). Још се спомиње и катедра Смедеревска, коју је осн. Ђурђе Бранковић. Но у XVII веку, она већ није постојала. Краткиј очерк ист. прав. црквей Е. Голубин. стр. 494 и даље.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

В
И
В
Л
И
О
Т
Е
К
А

добила и шест *источних* округа, који су били под турцима до 1833. године.

Кад је последњи патријар пећски Калиник збачен био са столице, онда је живео београдски митрополит *Јеремија*.
(НАСТАВИТЕ (СЕ).)

Ж и ч а.¹⁾

Жича, или боље и правилније да кажемо, неподигнуте и необновљене свете њене урвине, лежи још и ако не сва, а оно већином у развалинама и урвинама. Она је на прекрасном месту, као што се одликују све задужбине наших светих Неманића. Покрај западне и сјеверо-западне стране њене протиче речица Кружевица, која извире из Столова, а улева се у Ибар, или тако звану Баранску реку, за $\frac{1}{4}$ часа ниже Жиче. Од јужне и источно-јужне стране протичу многи извори а од јужне за $\frac{1}{4}$ часа протиче и вечно жубори страховити планински Ибар или стара Барањска река. За 2 часа преко Ибра, а у селу Канареви познају се још и данас трагови од велике и богате бивше паланке као што се мисли, Јанока, у коме су пре 3. год. ископали 5. прегршти старих срп. новаца и других ствари. Од овог 2. часа југу, стоје још и данас урвине Маглича града са своих 9. кула, костурницом, траговима моста на Ибру бившег и пр. Сва је Жича негда била ограђена високим и дебелим ѕидом, који градом зову, а на овоме уздизале су се огромне полуљужне, неправилно четвороугалне куле, од којих се и данас познају трагови, а нарочито од запада. У простору жичиног атара, или синора, било је много мањих црквица, од којих се трагови и данас познају: од њих 5. св. Аранђела, Петра, Николе, Илије и Недеље. Прекрасну високоваван жичину окружавају дивне и китњасте планине и то: јужно Столови и Кобасица; од запада Триглав; од сјевера Вујан иза Карановца а од истока Котленик.

¹⁾ Из I свеске „Путопис дѣла праве (старе) Србије“ (од М. Милојевића)

WWW.UNILIB.RS

У Жича је негда имала 12. кубета једнаких, која су означавала 12. апостола, са огромним кубетом на среди, које означавало гос: нашег Ис. Хр. и седмора врата, од којих су отворена сада четвора, а троја су зазидана. На западном крају њеном уздиже се само до 11.хвати висока, а некада је била 25.хвати кула, у коју се смештавала царска породица или, по нашим изразима, краљевска, у време крунисања наших краљева, који су се у Жичи крунисали. Из куле је се пролазило кроз двоја врата и два одвојена ходника, па се преко целе препрате и мушке цркве узазило у главну цркву при крунисању. Десним пролазом пролазио је краљ, а левим госпођа краљица; те су се пред дверима састајали. Испод куле улази се у огромну препрату, која још и дан дањи лежи у урвинама, а из ове у женску, па у мушку цркву покривену. Покрај женске стоји са страна по једна округласта црквица сјеверна и јужна, над којима су кубета. Ове црквице управо се свршавају онде, одакле настаје мушка. Иза певница, а до олтара, биле су још по једна црквица са страна, над којима су била кубета као и на онима покрај женске цркве, а иза ових биле су спрам олтара још по две црквице, просхомидија и остало, такође са појединим кубетом: али је то, на велику нашу општу несрећу и жалост, при тобожњем садањем подизању Жиче, све порушено и покварено. Тако је се из просхомидије, покрај олтарне леве црквице, ишло у леву певницу главне цркве, а сада је то затворено и зазидано. Зашто је ово овако учињено, и зашто је наша влада допустила: да се, по Ђејфовима и вољама појединих, наши најстарији и најдрагоценији споменици руше, утамњују и преправљају како се хоће, ми незнамо? Кад се није хтело, или није могло да се уради по ономе што је се затекло; зашто је се рушило оно што је остало од дивљих чорда азијских, и зашто да потомци, у место величанствених, дивних, преузвишених и непостижних лепота своје прве светиње, која опомиње на огромну прошлост, виде сад тек обичну цркву, којој се незна ни крај ни

почетак, која више личи на чедо доба таме, мрака, и варварства, него на чедо славе и напретка српског.?!

Можда ће се многим учинити чудноват овај навод, а нарочито онима, који видеше Жичу у Таковцу календару за 1867 год. али све ове уверавамо: да је тамо Жича направљена прекрасно на хартији; али је Жича манастир, код Карановца, нагрђена грдно и наказана до зла бога. Наставак и накаламак кубета, као и у Студеници, није ништа друго, до расцветани рак, болест, на прекрасном, њжном, дивном и прелепом телу прве лепотице у свету. Кнежевина Србија, ако није хтела, или није могла, или није умела, оправити своју прву задужбину, садањи њен нараштај није имао никаква права кварити је, рушити, петљати и којешта правити од ње. Он је дужан био оставити је онаквом, какву је застао од варвара и дивљака, па нека је потомци, или таквом гледају, или како ваља и треба подигну. Шта значи од слаба и болешљива човека, у место да га излечимо, као што треба, одсецати ноге, руке, нос и т. д. па трошећи ово, развијати му трбушину, или што друго, да остане на поругу света? Многи су писали по новинама: да су са другим мислима и осећајима ишли далекочувеној, још из старине, Жичи, а са другима се мислима враћали кад су је видели. То у самој ствари и јест тако, само код нас другчије. Људи, који су ишли са убеђењима о поправци Жиче, да ће Бог зна шта видети, враћали су се тако рећи преварени, а у нас је у место тога била срдња и љутња. Само брљање, мазање, замазивање и кречење наших дивних прастарих и никад небивших умазаних и окречених споменика, претставља више азијску џамију и мошеју, но српску задужбину наших светих краљева и царева, који их остављаше неокреченима: да им се види скупоћа градива и дивна из рада. Мухамеданизам лепи, замазује и кречи своје мошеје и џамије, те да му се невиди унутрашња ништавилост и слабост, као што му је и сама вера.

Дуго и дуго стајали смо савршено пренеражени и изненађени

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

В
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

WWW.UNILIB.RS

У код Жиче, гледајући је са свију страна зачуђено; дуго и дуго врвље су се многе мисли по глави нашој, док напослетку није уталожила се бура, а немоћност и ненадежност поправити покварено, пустило верног друга свога — врелу крупну сузицу. Жича је ту, стање наше ту; немоћ ту, прошлост ту, и ваљало је само клекнути, те се помолити вишњој сили: да се ово више нестане, да се више никада и ни на једној српској старини не догоди, и ми заиста уђосмо у црвљу те се Богу помоли смо, а том приликом разгледа смо живопис.

Од преживописиваног живописа прастарог, виде се трагови, овог последњег доба у коме тешко стењаше српски мученик под лукавом и змијском руком лукавих ситних и цевравих азиата Османлија, као и тешком челичном, снажном руком однашег од свог брата, народности и вере — брата или боље небрата, потурчене утворе српства и Срба. У самој разореној препрати, а са источне стране куле, познају се трагови од светаца разних, који су били живописани алфреско. Јужни са сјеверним зидом сасвим су опали, а источни је новом поправком сав изкварен; те се на њима невиди ни гласа ни трага од живописа. У колико се може познати, била је слика св. Богородице израђена доста хрђаво. У женској и мушкој цркви, као и у оним побочним црквицама, овде-онде познају се такође тији трагови живописа; али као што смо рекли из доба турског. Црква је била 3. па и 4. пута преживописивана. Од последњег стоје остатци у јужној црквици спрам прозора с десне стране; преставља се како 5. лица у свештеничком оделу носе једну труњу, а на једва заоставшим пожутелим писменима чита се ово: „несоуџь моши сѣго Стефана не избр. ѿрен избр. 2. врстица: „и попок и дкоин“. Са источне стране прозора стоји млади цар у црвено-рујном Неманићском оделу, а до њега патриарх у белој изшараној одежди, са плавим крстовима; даље многи свештеници и друга лица, која су сва црвеникасто-риђасте браде, косе и бркова. Више њих пише: „цар и патриарх и

нѣъ зборъ 2. вр. нсходитъ прѣмо моци стго Стефана“, а цар и патријарах почиње тек од Душана. У самим вратима, која воде у препрату, стоји на левој страни живописана, или уписана мложина голог народа, свију полова и узраста. Цео тај сбор гоне и свесрдно увлаче на силу у црвју, у чему познају се трагови, да га миропомазују и као кршћавају. Ово ће по свој прилици бити слика из живота Немањиног и сина му првовенчаног, у које доба мора бити да су на силу нагнели народ да прими православље и да се одриче разне јереси. На вратима, која воде из куле у препрату, стоје двојица у црвено-рујном Неманићском царском оделу, са крунама округластим са наушњацима, као и у свију Неманића; у обочице су дреје изпаране белим колутавама, у којима су у црвено-рујном пољу двоглави бели орлови, у место других шара, а по где где познају се трагови од плавих огњица. Познају се трагови да су у место белих били и црвено-рујни орлови. Први је Стефан Првовенчани, са округлим — татарско-турским — лицем и за чудо црном брадом и косом, а други је син му: „краљ Радослав“. Но нетреба се овом турско-татарском и једном међу 130. виђених лица првовенчаног лицу чудити, кад се зна да су ово доцнији и из турског доба поправљани ликови ових владоца. То се одмах даје видети на остатцима старијег живописа двојног, а по где где и тројног. Више крајева је св. Б“ца на престолу такође из новијег доба, грубо и невешто израђена; а ниже ње је слика, доласка краља у Жичу где га св. Сава са свештенством дочекује. Војводе и свита крајева, имају ћурдије, као и дреје до земље, са разрезаним рукавима, или тако званим чевкенима.... и пр.

Још у почетку нашег листа, кад је поштовани сурадник „Сиона“ С. Никетић коснуо се манастира Жиче, рекав да је он значајно поновљен и украшен трудом и настојавањем поч. Епископа Јанићија, — ми реко смо, да ћемо доцније дати своје мишљење о поправци тога манастира. И предајући јавности овај опис Жиче, написани пре неког времена М. М. ми са тим уједно исказујемо да и

сами тако гледамо на ову поправку као и на поправку наших старих задужбина уопште. И заиста ко коле уме ценити онај готски штил, који је искључива црта скоро свију наших старих манастира: који зна човекову душу и уме да појми како на ову упливишу они различити делови таквих храмова, оне преграде, стубови, кубета, она тајанственост и скритност која одвлачи наше уображење у област светова виших — небеских: тај неможе ни мислити а још много мање желити, да се ове старе задужбине наше кваре и прекрајају по новом укусу и штилу, већ да је далеко боље и практичније оставити их до друге удобније прилике ако већ нисмо у стању поправити их да буду онакве какве су и биле. Част и поштовање поч. Еп. Јанићију. Он је племените жеље имао а доста блага око Жиче потрошио. Но у чему је погрешио он по слабости и несхваћању — нећ не греше други. У.

Поглед по свету.

Из *Врање* нам пишу: „Читајући дописе са различних крајева наше старе Србије, у којима се износе факта непријатељских расположења појединих чорбација и турских удворица бугарских наспрам браће Срба, нисмо могли прећутати а да путем штампе преко вашег листа некажемо, да тај исти дух веје и овде код нас, и да јако баца у бригу праве патриоте и српске и бугарске, који знају и умеју оценити шта се са тим смера и коме то иде у прилог. Између осталих грозних случајева, да споменемо овде само један:

Ради бесмо да нађемо добра учитеља, те да и ми у средини нашој поучимо децу нашу, да колико толико умеју бар писати и читати српски кад се за сад ништа више учинити неможе. И Господ нам посла Вићентија Димитријевића овдашњег домородца, који се претходно учио 4 године у београдској богословији, и који одиста имађаше такву спрему, каква се само може пожелити од народњег учитеља. Ама није човек знао у шта пре да се загледа на овом младићу, и да тим једним погледом неосети неку нарочиту оданост и према раду његовом и према њему лично. Одлазак његов на време из средине наше, не само да није изгледио његову тежњу наспрам свега оног што се зове *рођено, народско*, него је још боље развио у њему ту вишу, племениту црту свакога човека — црту народности. А из овог дивног начела развиле се беху оне друге,

миле и узвишене прте характера његова, које у сједињењу свом представљаху једну целину и стројност. Јели ко тражио доброг срца — то је могао наћи код њега. Је ли ко тражио искренности у мислима и у осећајима — то је опет могао наћи код њега. Али на жалост баш зато што је био добар и искрен, мораде главом својом платити. Јер тек што одпоче свој рад и своју учитељску службу, он наиђе на завист оних, који иду да униште и потлаче име српско. Газда Тома Стајин бугарски војвода и његове присталице, а нарочито учитељ Бугарин Никола Шиширђов, протува и чибукџија турски из бела света, којима је главна жеља и задатак да све побугаре, подметнуше и овом младићу своје злоковерне мреже, те га тако баш на васкрс пр. год. отроваше, а тим самим затворише нашу школу у Врању. Но шта ми велимо „затворише? Не! већ напротив утврдише бугарског учитеља, који би вазда и свуда казивао да је не само он Българинъ, него да су и ови крајеви па чак и до мораве у Србији *све Български-те*. Ево шта се ради од стране оних, који невиде ништа даље до једину своју личну — привремену корист! Гледајући на ово, долазимо и нехотично до закључка, да Бог прима мусломанску молитву, коју они свакидашње увршћују у ред осталих молитава и која се састоји у речима „*да Бог не сједини ђауре, те да тако турци могу дуго царовати*“...

Одавно постоји у Москви комитет, који ради на сједињењу православне и англиканске цркве, али сви досадањи покушаји беху безуспешни. Овај комитет разаслао је сад свој план по Немачкој, по коме би се извршило уједињење између православне примокатоличке цркве. Услове и планове овог договора саопшти ћемо у своје време.

Садик паша, министар финансије на златном рогу, свуда је насео са зајмом па и у Паризу. Свет не да новаца без добре гаранције, а порта нема гаранције.

Јавна кореспонденција.

Протосиђелу Венедикту.

Ми нешаљемо наш лист вама, јер смо тако и мислили да ви листове духовног садржаја и нечитате, почем сте били на универзитету Берлинском; но шаљемо библиотеци манастирској и то по наруџбини јепархиске конзисторије. И ако је манастир одиста бедан, да не може наш лист да плати — није ни нужно. Но у таквом случају то ће бити ваша хвала, као старешине тога манастира... Ур.